

U trećem dijelu (tumačenje Post 4,1—11,26) tumači pisac biblijsku prapovijest čovječanstva. I ovdje pisac postupa po metodi po kojoj je postupao u prethodnim dijelovima. Pokazuje kako je ta biblijska prapovijest tužna povijest grijeha ali i radosna i nadom ispunjena povijest Božje ljubavi i Božjeg spasavanja. Ističe kako to ipak nije »kronika prvih ljudskih obitelji niti povijest ili teologija kulture i civilizacije, ljudskog napretka i tehnike« (str. 189). Tumači tekst po poglavljima knjige Postanka. Pokazuje na temelju samog teksta »kako zavist među braćom dovodi do bratoubojstva (Post 4,5—8), društvena sigurnost i tehnički napredak dovodi do množenstva i okrutnosti koja ne poznaje granica (4,23s). Kad pravednost postaje iznimka u potrošačkom društvu, dolazi kazna općeg potopa (6,5—12). I konačno grijeh dosiže svoj vrhunac u kolektivnoj pobuni ljudi zemaljskog grada gradnjom kule i izazovom Bogu. Čovjek tako sve dublje pada, otuđuje se od Boga i brata čovjeka... Pomoć mu može doći samo odozgor. Kad upozna svoj grijeh i potrebu spasenja tada u čovjeku zasja milost Božja i njegova stvaralačka ljubav« (str. 280).

Ovaj biblijski komentar želi biti, kako sam autor u predgovoru ističe (str. 15), samo pomagalo da nam čitanje prvih poglavlja knjige Postanka bude plodonosno i spasonosno, a ne želi nadomjestiti čitanje biblijskog teksta i razmatranje o njemu.

Čestitati valja piscu koji je svojim razmatranjima pomogao čitaču uspješnije razmatrati nad prvim stranicama Biblije.

Adalbert REBIĆ

HEINRICH SCHLIER, DER RÖMERBRIEF. Herders Theologischer Kommentar zum NT, Band VI, Herder Verlag, Freiburg — Basel — Wien 1977, stranica XX+456, cijena 98,—DM.

U nizu HThKNT konačno je izišao duго očekivani i željeni komentar poslanice Rimljanima iz ruku vještog egzegete Heinricha Schliera. Njega nazivaju »karizmatikom teološkog razmišljanja«. On je poznat već po komentarima poslanice Efežanima i poslanice Galaćanima. Ti su ga komentari proslavili i svrstali među najveće živuće egzegete svijeta. Poslanica Rimljanima spada među najteže no-

vozvjetne tekstove. Ona je bremeni-ta teološkim sadržajem a odlikuje se i svojevrsnim stilom i oblikom. Mnogi egzegete okušali su se kao egzegete upravo na toj poslanici.

Schlier pokušava tumačiti što je dublje moguće redak po redak poslanicu Rimljanima. Pri tom ulazi i ponire u dubine dinamičkog Pavlovog razmišljanja. Tekst razlaže na temelju grčkog izvornika. Zato čitalac komentara treba kako-tako poznavati grčki jezik. Istina, pisac stalno prevodi grčke riječi i rečenice ali ako netko ne zna grčki ne može dokučiti ono bogatstvo Pavlova razmišljanja koje je sadržano u tim tako bremenitim grčkim rečenicama i riječima. Schlier je tom komentaru posvetio mnogo godina rada. Svladao je bogatu literaturu o poslanici Rimljanima. Ulazi u raspravu ne samo sa starijim grčkim spisima koji su mogli imati utjecaj na Pavlov jezik i na Pavlove izreke nego i sa suvremenim komentatorima Rim. Tu pokazuje kako savršeno vlada ne samo tekстом Rim nego i literaturom koja je o Rim napisana sve od srednjeg vijeka pa na ovamo. Tako je taj komentar bez sumnje kruna teološkog stvaranja tog neumornog egzegete.

Još je jedna odlika Schlierova komentara Rim. Schlier ne podliježe u svom komentaru utjecaju ni jedne škole. On zna samo za izvorni Pavlov tekst i njega tumači onako kako ga sili sam tekst i njegovo poznavanje Pavlove misli i svijeta u kojem je Pavao živio.

Studiozno čitanje tog komentara uvodi nas u bogati svijet Pavlove teologije i otvara nam široke vidike njegova teološkog poimanja. Zato je taj komentar nužno potreban svakome koji se bavi teologijom.

A. REBIĆ

ANTON SCHRETTLE, THEMA BEFREIUNG — ERLÖSUNG IN DEN GRÜDERFAHRUNGEN. Herder Verlag, Wien — Freiburg — Basel 1976, strana 166, DM 28,50.

Riječ »oslobođenje« spada među središnje kršćanske pojmove. Ipak se na području teologije o njemu do danas malo raspravljalo. U novije vrijeme o tom pojmu ima sve više teoloških studija tako te se danas već govori o posebnoj »teologiji oslobođenja«

koja se osobito razvija u latinskoameričkim zemljama. No u ovoj se knjizi ne radi o »teologiji oslobođenja« nego o temi oslobođenja u temeljnim iskustvima čovjekovim.

Raspravljajući Antona Schrettlea o oslobođenju utemeljena su biblijski. Osim za Biblijom poseže za psihosociološkim podacima. Svoj rad bogato ilustrira izvacima iz suvremenih tekstova o temeljnim iskustvima čovjekova života.

Propovjednici mnogo govore o Kristovu oslobođenju ali vjernici praktično ništa od tog oslobođenja ne osjećaju. Krivnja je u tome što propovjednici o tom predmetu govore previše apstraktno, teoretski, a premalo dodiruju čovjeka u njegovom osobnom doživljavanju. Sve se previše stavlja na razinu razuma a premalo na razinu srca. A ovo je posljednje potrebno i te kako uposliti. Krivnja je i u tradicionalnoj teologiji. Tema oslobođenja tradicionalne teologije premalo je bila biblijski utemeljena. Oslobođenje se previše prebacivalo u eshatološku budućnost a premalo u sadašnju stvarnost. A ipak prema Svetom pismu NZ »kraljevstvo je Božje« došlo među nas ljude već samim dolaskom Isusa Krista. A krivnja je i u krivoj slici Boga. Mnogi još uvijek Boga shvaćaju i zamišljaju u feudalističkim kategorijama ili vladarskim kategorijama. Danas treba tražiti nove uzore kako bismo Boga protumačili suvremenom čovjeku. Slike i predodžbe prošlosti za suvremenog su čovjeka ne samo nejasne, nijeme, nego i često puta sablažnjive. Istina pretjerano je reći — ali je nažalost istina da je slika o Bogu u mnogih ljudi danas ona od koje je Isus ljude htio osloboditi.

Pisac pokušava u svojim razlaganjima dati istinsku sliku Boga, istinsko to jest biblijsko shvaćanje oslobođenja. Razlaganja su konkretna, egzistencijalno usmjerena i imaju pred očima uvijek iskustva i potrebe suvremenog čovjeka. Knjiga je od velike koristi za katehezu i za propovjedništvo.

A. REBIĆ

SUSANNE HEINE, BIBLISCHE FACHDIDAKTIK, Neues Testament, Herder Verlag, Wien — Freiburg — Basel, 256 strana, DM 26,50.

Izraz »Fachdidaktik« (njem. = = stručna didaktika) je na području teoloških nauka još nedovoljno poznat. Ipak zadnjih se godina i na područje teoloških nauka sve više primjenjuje stručna didaktika. To vrijedi osobito za katehizaciju i za širenje Biblije među ljude.

U knjizi pokušava spisateljica iznijeti prije svega teoriju stručne didaktike i onda je primijeniti na neke najvažnije sadržaje Biblije Novoga zavjeta. Tako najviše pažnje posvećuje liku Isusa Nazarećanina. Njega istražuje služeći se novim suvremenim historijsko-kritičnim metodama te na temelju tih metoda pruža svima koji drže vjeronauk polazište za bogatiji i sadržajiniji vjeronauk. A oni pak koji knjigu čitaju dobivaju čisti, nepatvoreni biblijski lik Isusa Krista za kojega se valja odlučiti i kojega valja slijediti.

Nešto drugačijom metodom, naime metodom strukturalne analize, razrađuje novozavjetni i uopće biblijski pojam čudesa. Pokazuje kako su biblijski opisi čudesa posebne književne vrste koje istina naivni ljudi i djeca odmah mogu bez poteškoća prihvatiti ali ne mogu doprijeti do onog što ti izvještaji zapravo žele postići, upoznati naime Božju poruku o spasenju čovjeka, upoznati nadnaravne stvarnosti koje biblijski pisac objavljuje opisima pojedinih čudesa (to osobito vrijedi u NZ za Ivana). Zato treba te opise suvremenu čovjeku racionalno-tehničkog mentaliteta tumaćiti: otkrivati onu poruku koju ti opisi u sebi kriju. Za to su potrebne stručne metode. U ovom se poglavlju spisateljica služi metodom strukturalne analize koja joj pomaže opise čudesa dublje shvatiti. Na kraju poglavlja daje stručne upute onome koji se bavi vjeronaukom ili vjerskom izobrazbom odraslih.

U predzadnjem poglavlju govori o eshatologiji Novoga zavjeta, o svršetku, sudu i o prekrogrobnom životu. Te pojmove razrađuje služeći se metodom egzistencijalne interpretacije. U tom kontekstu iznosi predodžbe i sliku suvremenih ljudi, osobito učenika, o smrti, o sudu i o prekrogrobnom životu uopće. Dotiče se i problema demitologizacije (njem. Entmythologisierung). Priznaje granice te metode. Daje veoma plodne upute za vjeronauk.

U zadnjem poglavlju govori o veoma korisnom predmetu, o molitvi. O